

Význam Rádlova pojetí pravdy

Ladislav Hejdánek

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 25. 10. 1967
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 25. 10. 1967

Mým cílem nebude dnes nějaká systematická analýza Rádlova promýšlení otázky pravdy, dokumentovaná mnoha citacemi a snažící se přesně postihnout všechny detaily jeho myšlenkového pokusu v tomto směru. Taková analýza byla provedena již několikrát, dokonce již před poslední válkou (J. B. Kozákem, a zvláště Janem Patočkou); sám jsem se věcí také již několikrát zabýval a něco z toho bylo i otištěno nebo alespoň v různých podobách předneseno. Chtěl bych dnes spíše vydat počet, resp. ozřejmit důvody, proč se domnívám, že tu nejde jen snad o to, že mi je Rádl filosofem milým a blízkým, ale že jeho myšlení má eminentní význam pro dnešní českou filosofii, a zejména pro její budoucnost. Jde mi na prvním místě tedy o význam Rádlova myšlení, zejména jeho promýšlení otázek pravdy.¹

I. Význam Rádlovy filosofie pro dnešní filosofické myšlení u nás.

- a) Světový stav – musíme se stát duchovními a myšlenkovými současníky nejpronikavějších světových myslitelů.
- b) Filosofii nelze jako celek vzít a prostě přenést, „přeložit“ a vydat třeba kompletně nějakého myslitele – a myslet, že vše (podstatné) je hotovo.
- c) To, k čemu dospěli jinde jiní, musíme provést tak, abychom neztratili domácí kontext a kontinuitu.
- d) Rádl je mimořádná postava právě v tomto ohledu; jeho filosofie je reflexí určité významné duchovní a politicky praktické linie naší národní historie (již od reformace, ale zejména Havlíček – Masaryk –).
- e) Rádlova filosofie má po mém soudu neobyčejně pevný a nosný myslitelský, „metafyzický“ charakter, ale nebyla provedena do konce, a zvláště nebyla dovedena na tu precizní pojmovou atd. úroveň, bez níž je dnešní seriózní filosofie nemyslitelná.
- f) V Rádlovi je tedy nač navázat a je co precizovat – na úrovni myšlenkového, pojmového aparátu, dnes nezbytného a samozřejmého, ale jím a přes něho je možno navazovat na dlouhou a podstatnou domácí linii.
- g) Na tomto základě je potom možná konfrontace s největšími mysliteli století; ze zkušenosti mohu říci, že Rádlova myšlenková škola je vynikající průpravou k takovým konfrontacím.

II. a) Součková zmínka o Kupkovi (pokus o srovnání Rádla s Jaspersem); přihlédněme k některým formulacím (2 okruhy – 2 citáty).

- b) Proti filosofii bytí – důraz na praxi.
- c) Obrat, „metanoia“ filosofie (Čsl. národ, *KR*).² Minulost a budoucnost; umístění „pravé skutečnosti“.

¹ Jedná se o přípravné poznámky k článku *Víra a filosofie*, in: *Křesťanská revue*, 35, 1968, č. 6, str. 126–132 (srv. také pozdější vydání: *Víra a filosofie*, in: L. Hejdánek, *Filosofie a víra. Nepředmětlost v myšlení a ve skutečnosti II*, Praha 1999², str. 57–66). – Pozn. red.

- d) Souvislost pravé skutečnosti a praxe: to pravé = co má být. Praxe = realizace toho, co má být. Ergo: má být právě praxe.
 - e) Svobodný výklad – pokus:
- III. a) Vlastní výklad: pravda není shoda; není to vůbec věc, ale to, co umožňuje naše jednání a myšlení. Ne však to, co předchází, ale výzva z budoucnosti! (Změna: nejprve „už předem“.) (*Vývoj. theorie* 548.)³
- b) Pravda a potřeba „synergie“; co má být. Dějiny a dějinná podmíněnost; přesahování jako zdroj dějin. Poměr k minulosti.
 - c) Víra jako nakloněnost k činu; čin je primární, poznání pravdy je jen služebníkem.
 - d) Pravda jako „pravá skutečnost“.

671025

² J. B. Souček, *Theologie a filosofie*, Praha 1944 (srv. také pozdější vydání: *Theologie a filosofie*, in: *týž, Slovo – člověk – svět*, vyd. L. Brož, Praha 1982, str. 96–120). – Pozn. red.

³ E. Rádl, *Filosofie a theologie*, in: *Křesťanská revue*, 1, 1927–1928, č. 1, str. 2–7. – Pozn. red.